

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

здобувачів вищої освіти може здійснюватися на заняттях з дисциплін будь-якого циклу [2, с.87-97].

Отже, особлива увага в освітньому середовищі закладів вищої освіти повинна приділятися розвитку креативності здобувачів вищої освіти. Креативне освітнє середовище повинне не тільки надавати можливість кожному студенту на кожному освітньому рівні розвинути вихідний творчий потенціал, а й збудити потребу в подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, сформувати в людини об'єктивну самооцінку. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в дослідженні вимог до креативного освітнього середовища у закладах вищої освіти з урахуванням ступенів проблемності, безперервності й спадкоємності, прийнятті здобувача вищої освіти та включенні його в активну освітню креативну діяльність [3, с. 82]. І здійснити це можуть тільки науково-педагогічні працівники, яким притаманний відповідний рівень креативності. При цьому креативність розуміється як інтегральна стійка характеристика особистості, що визначає її здатність до творчості, прийняття нового, нестандартного творчого мислення, генерування великого числа оригінальних і корисних ідей. Саме тому розглядаємо формування навичок креативного мислення як один із ключових компонентів набуття здатності до виконання завдань у сфері аналітики й прогнозування.

Список використаних джерел:

1. Донченко О., Сизко Г. Розвиток творчого мислення здобувачів вищої освіти у контексті психологічної готовності до професійної діяльності в умовах євроінтеграції. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Спецвипуск. С. 32–37.
2. Вовчата Н., Байрамова О., Чорна Г. Розвиток навичок креативного мислення у здобувачів вищої освіти. *Український Педагогічний журнал*, 2022 (1). С. 87–97. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-1-87-97>
3. Боровець О. В., Яковичина Т. В. Умови формування креативності у здобувачів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76. Т. 1. С. 79–83.

ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. Сучасні тенденції розвитку суспільства потребують виховання нового типу особистості, яка здатна до прояву дослідницької активності, спроможно творчо мислити, приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни довколишнього середовища, творити нове і перспективне, а також розвиток креативності під час розв'язання важливих

проблем чи ситуацій. Зокрема, сучасні діти зростають в епоху інформатизації, крім того, в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій вони мають не тільки отримувати готові знання, а насамперед – навчитися самостійно здобувати ці знання та оперувати ними. Саме тому, основи такої особистості, слід закладати починаючи з дошкільного дитинства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження експериментально-дослідницької діяльності в закладах дошкільної освіти була предметом дослідження багатьох учених (Г. Беленька, А. Богуш, Ю. Волинець, Н. Гавриш, О. Голюк, К. Крутій, К. Колесник, Н. Комарівська, Н. Лисенко, З. Плохій та ін.). Розвиток креативності дітей дошкільного віку активно досліджували психологи та педагоги (А. Богуш, С. Гаврилюк, Н. Клименюк, В. Крамаренко, В. Маршицька, А. Пасічніченко, Ж. Присяжнюк, та ін.).

Мета статті – розкрити теоретичні і практичні аспекти розвитку креативності у дітей дошкільного віку в процесі експериментально-дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. У контексті дослідження ключовими категоріями виступають такі, як-от: «креативність», «креативність дітей дошкільного віку», «експеримент», «експериментування», «експериментування дітей дошкільного віку», «дитяче експериментування». Зважаючи на це, вважаємо за доцільне розглянути їх.

Традиційно, звернімося до довідкових джерел. Так, у психологічних джерелах «креативність» характеризується як «здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації» [20, с.225]; «творчий потенціал людини, який виявляється у мисленні, почуттях, спілкуванні, діяльності і характеризує життєствердний процес та його продукти на рівні особистості, групи, нації, соціуму» [6, с.82]. Отже, креативність – це нестандартний погляд на співвідношення не сумісних між собою речей та порушення традиційних схем.

Сутність, зміст креативності знайшло відображення у працях багатьох учених (С. Дімітрова-Бурлаєнко, В. Корнієнко, О. Куш, Л. Ткаченко, Н. Чувасова, Т. Яковичина та ін.). Так, креативність, за словами Н. Чувасової, це – психологічний феномен, який може характеризуватися такими поняттями, як дивергентне, творче мислення, продуктивне мислення, творча інтуїція [19, с.280]. На думку Л. Ткаченко «креативність» - це здатність творити, здатність до творчих дій, що ведуть до нового, незвичного бачення проблеми чи ситуації [16, с.33].

Проблема розвитку креативності дітей дошкільного віку була предметом дослідження учених в галузі дошкільної освіти (А. Богуш, С. Гаврилюк, Т. Козак, С. Лозинська, Ю. Мирік, Т. Соловйова, Л. Тарабасова, О. Чепур та ін.). Так, учені С. Лозинська, В. Фалько розмежовують поняття «креативність» з різних позицій, по-перше – це основа продуктивного розвитку дітей дошкільного віку, а по-друге – це потенціал, що забезпечує його зростання, властиве так чи інакше

кожній дитині [11, с.164]. О. Чепур визначає поняття «креативність» як загальну здібність дитини, її здатність до творчості. Креативність є активністю дитини, спрямованою на створення нового продукту в не регламентованій жорсткими умовами ситуації [18, с.202]. На думку учених Т. Козак, Т. Єськова, креативність допомагає дітям розвивати навички вирішення проблем. Експериментуючи, творячи та нестандартно думаючи, діти вчаться гнучкого підходу до проблем та пошуку інноваційних рішень [7, с.780]. Отже, під креативністю дітей дошкільного віку розуміємо вміння дітей творчо розв'язувати різні завдання, самостійно знаходити шляхи рішення, експериментувати з предметами, створювати нові образи, гнучко мислити та діяти з власної ініціативи.

Проаналізуємо поняття «експеримент» за джерельною базою. Так, у словникових джерелах «експеримент» визначається як «метод наукового пізнання, що передбачає цілеспрямований процес здобуття об'єктивних наукових даних щодо сутності, динаміки, особливостей існування та розвитку явищ, і процесів, що досліджується» [10, с.255]; «випробування, дослід – чуттєво-предметна діяльність у науці» [21, с.170].

Проблемі дослідження експерименту як методу, присвячено наукові розвідки багатьох учених (Х. Барна, М. Гардубей, Т. Гільберт, Б. Мицкан, Е. Панасенко та ін.). Так, Е. Панасенко наголошує, що «експеримент цілком справедливо вважають провідним методом науково-психологічного дослідження» [13, с.127]. На думку Б. Мицкан, експеримент передбачає обов'язкове наочно-практичне перетворення об'єкта відповідно до гіпотези [12, с.74]. Отже, експеримент маркуємо як центральне ядро будь-якого дослідження, що дозволяє здійснювати різні види дослідів, передбачає якісний результат та своєчасну перевірку даних.

Сутність, зміст та структуру поняття «експеримент» активно досліджували учені в галузі дошкільної освіти (Т. Дуткевич, Н. Лисенко, Л. Мельничук, Н. Яришева та ін.). Так, дослідниці (Н. Арендарчук і Л. Мельничук) розгалужують поняття «експеримент для дітей дошкільного віку» як дослід, у якому під час підбиття підсумків через порівняння й зіставлення дослідного та контрольного об'єктів виділяється суттєва ознака чи їх група, що виникли у результаті діяльності [1, с.29]. За Т. Дуткевич, експеримент – це один з основних психологічних, дослідницьких методів, що полягає у спеціальному створенні умов, за яких виникають очікувані психічні процеси, акти поведінки дитини, у повторенні їх для перевірки істинності експериментальних висновків, у зміні цих умов для виявлення їх впливу на перебіг процесів, що досліджуються [5, с.402]. На думку І. Білої, цікаві досліді, експерименти заохочують дітей до самостійного пошуку причин, способів дій, прояву творчості [2]. Отже, під експериментом як методом роботи з дітьми дошкільного віку розуміємо загальний метод дослідження, який передбачає організацію дослідницької діяльності дітей та дорослих, різноманітних дослідів для пізнання та вивчення предметів чи явищ у довколишньому середовищі.

Виникає необхідність з'ясувати сутність феномену «експериментування», яке у словникових джерелах тлумачиться як «дія за значенням експериментувати» [9].

Проблему експериментування досліджували учені у своїх працях (І. Біла, О. Демченко, О. Жовнич, А. Коломієць, Л. Копець, І. Куліковська, М. Скрипник та ін.). Так, М. Скрипник розглядає поняття «експериментування» - як невіддільна частина інноваційного процесу. Це сміливий вихід за межі звичного, готовність ризикувати та вчитися на власних помилках [14]. За ученими (І. Куліковська, Н. Ладивір та ін.) «експериментування» - це особливий спосіб духовно-практичного освоєння дійсності, спрямований на створення таких умов, за яких предмети найбільш виразно виявляють свою властивість [10, с.4]. Отже, експериментування – це креативна діяльність, зміст якої полягає у здійсненні пошуку, вирішенні проблемних ситуацій щодо предметів, об'єктів чи явищ, які вивчаються. Іншої думки дотримуються А. Богуш і Н. Гавриш, які розглядають феномен «експериментування» у процесі ознайомлення дітей з довкіллям, як форму пошукової пізнавальної діяльності. На думку вчених, експериментування дозволяє дітям проводити досліди з різним матеріалом, папером, вивчати їх властивості, виготовляти різні речі [3, с.134]. Учені (О. Демченко, О. Жовнич, А. Коломієць та ін.) переконані, що експериментування передбачає групову взаємодію дітей дошкільного віку і сприятиме комфортній й практичній реалізації в дітей соціальних зв'язків [8, с.142]. Отже, під експериментуванням дітей дошкільного віку розуміємо послідовну систему запланованих дій, у процесі яких відбувається вивчення різних явищ, об'єктів, предметів, здійснюється їх обстеження, узагальнення та здобуття певних результатів.

Ключовим в аспекті дослідження виступає феномен «експериментально-дослідницька діяльність дітей», яка активно порушується в наукових розвідках багатьох учених (Г. Беленька, Ю. Волинець, І. Карук, А. Коломієць, О. Сорочинська та ін.). Розглянемо погляди учених стосовно означеної дефініції. Так, за О. Сорочинською, О. Павлюченко, експериментально-дослідницька діяльність – це форма пізнання, вивчення і спостереження явищ природи у спеціально створених умовах, яка сприяє активізації самостійної діяльності дітей, їх пізнавальному розвитку шляхом використання різноманітних методів, прийомів роботи [16, с.53]. На думку Ю. Волинець, найвищим рівнем експериментально-дослідницької діяльності дітей вважається рівень власне дослідницької діяльності, коли дитина свідомо і цілеспрямовано обирає дослід як засіб пізнання [4].

Висновки. Отже, експериментально-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку – це креативна технологія, яка передбачає залучення дітей до експериментування з природним матеріалом, до пошуку нових ідей та способів, власних відкриттів, створення нових образів, які спрямовані на розвиток

креативного мислення, уяви, ініціативності та позитивного відношення до довколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Арендачук Н. А. Пошуково-дослідницька діяльність дошкільників в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. *Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез виступів учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МЕРУ, 2019. С. 28-32.
2. Біла І. Пізнавальна активність як вектор творчості. *Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника*. 2014. Т. 4. Вип. 10. С. 4–18.
3. Богуш А., Н. Гавриш. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ЗВО. К.: Видавничий дім «Слово», 2008. 408 с.
4. Волинець Ю., Паламарчук О. Організація експериментально-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. *м-ли Міжн. наук.-практ. інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: зб. наук. праць. Переяслав, 2019. Вип. 52. 480 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2012. 424 с.
6. Коваль О. Тематичний словник-довідник з психології та педагогіки: навчальний посібник. Вид. 2.-ге. доповнене та перероблене. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 138 с.
7. Козак Т. В., Єськова Т. Л. Розвиток креативного мислення дітей дошкільного віку у творчій діяльності. *Вісник науки та освіти*. 2024. №12(30). С. 777-783.
8. Коломієць А., Демченко О. Значення групової діяльності під час дитячого експериментування. *Наука і техніка сьогодні. Серії: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки*. 2022. №11(11). С. 138-149.
9. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти. Київ. Юрінком. Інтер, 2008. 1040 с.
10. Ладивір С. Внутрішній світ дитини як проекція життєдіяльності. *Дошкільне виховання*. 2006. №5. С.4-7.
11. Лозинська С. В., Фалько В. В. Теоретичні основи дослідження розвитку креативності у дошкільників як особистісної здатності до творчості. *Молодий вчений*. 2018. №8 (60). С. 162-165.
12. Мицкан Б. Експериментальний метод дослідження у фізичній культурі. *Наукові записки. Серія. Педагогіка*. 2007. №3. С. 73-77.
13. Панасенко Е. Експеримент як провідний емпіричний метод наукового дослідження в психології: теоретичний аспект. *Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. №1. С. 127-133.

14. Скрипник М. Авторська інтерактивна збірка навчальних матеріалів для слухачів тематичних курсів «Інновації та експериментування в навчанні». URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739753/1/%D0%86%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%87%20%D0%A2%D0%90%20%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A1%D0%95%D0%9D%D0%A1%D0%98%20%D0%A2%D0%90%20%D0%A1%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%9B%D0%98%20%D0%94%D0%9B%D0%AF%20%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>
15. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форми навчання усіх напрямів підготовки. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. Бекетова; уклад. Н. Козирева. Харків: ХНУМГ ім. О. Бекетова. 2018. 69 с.
16. Сорочинська О. А. Павлюченко О. В. Особливості експериментально-дослідницької діяльності в природному довкіллі дітей старшого дошкільного віку. *зб. наук. праць. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 94. С. 51-56.
17. Ткаченко Л. Креативність і творчість: сучасний контент. *Освіта та розвиток обдарованої особистості. Наука-практиці*. 2014. №9-10 (28-29). С. 32-35.
18. Чепур О. С. Креативний розвиток дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2011. Вип. 23. С. 202-204. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuuped_2011_23_72.pdf
19. Чувасова Н. Креативність особистості: зміст і структура. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 38. С. 277-282.
20. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.
21. Ярмаченко М. Д. Педагогічний словник. К.: педагогічна думка, 2001. 517 с.

ДОННІКОВА Ірина Анатоліївна

КРЕАТИВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОТВОРЧОЇ МІСІЇ ОСВІТИ

Освіта є тією сферою соціального життя, яка постійно перебуває у стані реформування. Але в останню чергу це зумовлюється так званою професійною

BULGAKOVA Olena The Influence Of Emotions On The Development Of Creativity In Students	58
БУДЯЧЕНКО Владислав Сергійович, ТОДОРОВА Валентина Георгіївна Удосконалення фізичної та функціональної підготовленості жінок 40-50 років на основі використання індивідуалізованих засобів фітнес-тренінгу	61
БУРДЯК Віра Іванівна Креативність як атрибут особистості студента	63
ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович Теоретичні засади обґрунтування побудови сучасного початкового курсу української мови	67
ВІЦУКАЄВА Катерина Михайлівна Деякі аспекти розвитку креативності майбутніх соціальних працівників	70
ГАЛІЦАН Ольга Анатоліївна Педагогічна креативність у сучасному освітньому дискурсі	72
ГАСЮК Ігор Леонідович Методичні прийоми креативного мислення в процесі розробки управлінського рішення на етапі цілепокладання	74
ГЕРАСИМОВА Інна Володимирівна Вплив креативності на рівень досягнень особистості	78
ГЕРАСИМОВА Наталія Євгеніївна Творчість як показник креативності особистості	81
ГИНДА Оксана Миколаївна Креативне мислення в діяльності військового керівника	84
ГНЕЗДІЛОВА Кіра Миколаївна Розвиток креативності педагога як засіб подолання невизначеності	86
HORLOVA Olena Kairodynamics Of The Creative Process	89
ГРИГОР'ЄВА Світлана Вікторівна Розвиток творчого потенціалу через усвідомлення багатоваріантності мислення в освітньому процесі	91
ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна Розвиток творчого мислення майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій	95
ГУМЕНЮК Ярослав Олександрович Роль розвитку креативності в контексті вивчення фундаментальних дисциплін	97
ДАРМАНСЬКА Ірина Миколаївна Креативне мислення в системі правової підготовки майбутніх педагогів	99
ДАШКОВА Вікторія Вікторівна Розвиток креативного мислення іноземних студентів на заняттях української мови як іноземної	103
ДЕЛІЧЕБАН Людмила Васиївна Креативність у фізичному вихованні	109
ДЕРЕВ'ЯНКО Сергій Миронович, МАТВІЄНКІВ Світлана Миколаївна Формування у здобувачів аналітико-прогностичних знань і вмінь дослідження політичних процесів засобами креативного мислення	111
ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна Розвиток креативності у дітей дошкільного віку в процесі експериментально-дослідницької діяльності	114